

DE SCHPOUNTZ

SLOT VAN DE PAGNOL-CYCLUS VAN COMP. MARIUS.

De Schpountz – gebaseerd op een filmscenario van Marcel Pagnol – is een farce over de spanningen tussen een hardwerkende kleine middenstander en een nietsnuttende artiest met dikke nek die zijn droom najaagt. Een krachtige komedie, met veel personages en sterke dialogen. Het is voor Comp. Marius ook de afsluiter van hun 'Pagnol-cyclus' die in 1999 een aanvang nam met de voorstelling *Marius*.

Die cyclus blijkt voor het gezelschap ook letterlijk een circulaire beweging in te houden. Comp. Marius ontleent zijn naam aan die eerste voorstelling, die om verschillende redenen belangrijk is voor het parcours van toneelmakers Waas Gramser en Kris Van Trier. Met *Marius* verlieten ze voor het eerst de klassieke theaterzaal. Ze verbouwden een oude circustribune en installeerden die op de kaaien van de Schelde. Sindsdien spelen ze in openlucht, bij daglicht en staan ze consequent persoonlijk in voor de ontvangst van het publiek. Ze werden toneelspelers gespecialiseerd in openluchtvoorstellingen. Langs het water, in parken, op braakliggende terreinen en in oude hangars, onder stralende zon of in de gietende regen. Maar met deze speelreeks van *De Schpountz* begeeft Comp. Marius zich opnieuw binnen de muren van het theatergebouw.

Een gesprek met Waas Gramser over *De Schpountz*, werd een gesprek over ruimte. Over binnen en buiten spelen, ruimte voor verbeelding en fictie in de wereld vandaag, ruimte voor speelsheid en een collectief draagvlak en de ruimte gedeeld met het publiek.

JE ENIGE HUIS, DAT BEN JE ZELF

Waas Gramser: 'Je door niets of niemand laten intimideren, je eigen (ant)woord formuleren, dat is de opdracht. Het vraagt moed, maar je enige huis, dat ben je zelf. Dat is niet het theater, niet de subsidies. Je bent je eigen enige huishouden. En dan maar hopen dat mensen daar willen thuiskomen.'

Dat huis, zoals Waas het in de loop van ons gesprek schetst, kenmerkt zich door veeleisendheid, energie en ruimte, met een grote gevoeligheid voor poëzie. En met verbeelding en fictie in het hoogste vaandel. Dat huis is nooit zomaar af, het staat voortdurend in beweging.

'We moeten wakker blijven en antwoorden formuleren. Ik leg de lat hoog. Het gaat over ons bestaansrecht. Op het vlak van kleine dramaturgie – tekst en spel – maar ook op het vlak van de grote dramaturgie, de mentaliteit van de compagnie, waar je kiest te spelen, hoe je je publiek ontvangt, hoe je met theater in het algemeen omgaat. Hard werken is niet genoeg. Er moeten ideeën zijn, inspiratie. Zoals Thomas Bernard het schrijft in *Die Macht der Gewohnheit*: oefening baart helemaal niet noodzakelijk kunst. Daar ligt uw artistieke opdracht. Weten wat u beweegt en waarom.'

TEKST- EN SPEELRUIMTE

Comp. Marius vertaalt en bewerkt zowel klassieke toneelteksten als romans, en heeft een voorkeur voor komedies met een existentiële onderlaag. Die teksten herscheppen ze in een nieuwe taal en een nieuwe dramaturgie.

'Wij lezen heel veel: toneelstukken, romans, altijd fictie. Met fictie bezig zijn is belangrijk. Al krijgt dat vaak het verwijt van een gebrek aan empathie of engagement. Ik ben het daar niet mee eens. Maar je moet veerkrachtig zijn om dat idee te blijven terugduwen. Fictie is geen vlucht, dat is een oppervlakkige en eenduidige visie op de realiteit. Door de maatschappelijke druk op 'gesubsidieerde' kunst krijgt het al te vaak een educatief karakter. Maar de kunst moet andere belangen verdedigen.'

'We weten dat we een goede tekst vast hebben, als er een combinatie in ligt van verrassing en een intuïtief gevoel van thuiskomen. Een ritme dat we niet gewoon zijn, een toon, een milieu waarin de dingen zich afspelen. Of handelingen waarvan we denken: hoe gaan we daarmee omgaan op het toneel? Er moet een voelbaar potentieel zijn voor dynamiek en spelplezier. We zijn uptempo ingesteld. Stukken die zich in een kamer afspelen, zeggen ons bijvoorbeeld weinig. Wat zich in een gesloten kamer afspeelt, spreekt minder tot onze fantasie.'

De voorstellingen van Comp. Marius barsten van spelplezier, energie en vrijgevigheid. Maar iedere vorm van vrijheid heeft een bepaalde begrenzing nodig om te bestaan. De lijnen van het speelveld waarbinnen gedarteld kan worden. Als dat voor Comp. Marius (gewoonlijk) niet het ommuurde theater is, dan misschien wel de zorgvuldig geconstrueerde ruimte van hun teksten.

'Er zit een groot sérieux in het voorbereidend werk. Analyseren, vertalen, personages samenvoegen, inleidingen weghalen, uitleg eruit, indeling van de ruimte. Om dan uiteindelijk een ontspanning te bereiken in het momentum van het spel. De vrijheid om te reageren op wat er is, op elkaar, de omgeving, het publiek.'

// ER ZIT EEN GROOT SÉRIEUX IN HET VOORBEREIDEND WERK. ANALYSEREN, VERTALEN, PERSONAGES SAMENVOEGEN, INLEIDINGEN WEGHALEN, UITLEG ERUIT, INDELING VAN DE RUIMTE. OM DAN UITEINDELIJK EEN ONTSPANNING TE BEREIKEN IN HET MOMENTUM VAN HET SPEL. DE VRIJHEID OM TE REAGEREN OP WAT ER IS, OP ELKAAR, DE OMGEVING, HET PUBLIEK.

'Ingrijpen in het ritme van een tekst, daarin ligt vaak het voornaamste werk van het moderniseren. Naast het blootleggen van filosofische en emotionele onderlagen en het doorbreken van verwachtingen. Hoewel we uptempo zijn, duiken we bijvoorbeeld in *De Schpountz* plots in een heel trage, lange liefdesscène. Initieel leek die veel te lang, maar zonder de lengte van die scène hadden we die tekst niet zo interessant

gevonden. Door die botsing met verwachtingen, waan je jezelf plots in een andere voorstelling.’

Wanneer een tekst af is, zo'n zes weken voor de première, komen de spelers samen voor een relatief korte repetitieperiode. De rest van het creatieproces verloopt dan collectief, er is geen sturende blik van een regisseur.

‘In principe moet die tekst op zichzelf alles zeggen, is al het nodige erin aanwezig. De verhaallijn, de onderlagen, de kracht van de taal, de psychologie van de personages. En dan is het afwachten en vertrouwen dat de spelers die lagen eruit pakken. We zeggen samen tekst, zoeken en vinden ritme en toon. Daarin zijn wij niet sturend. Theorie of ideeën uitvoeren, doen wat voor de hand ligt, dat blokkeert het spel. Het is belangrijk om keuzes en het bijbehorende comfort uit te stellen.’

‘Waarin ligt het werk van de acteur? Die vraag beantwoorden we collectief, iedere keer opnieuw. De tekst doet zijn werk, die moet niet nog eens uitgebeeld worden. Klassieke teksten ook nog eens in klassieke structuren spelen, geeft oubollig theater. Aristoteles zei dat in feite al: de opvoering van een tekst is problematisch. We moeten zoeken naar welke ruimte er buiten de tekst ligt voor ons.’

‘Het spelen en het spel staan centraal. Door veel te spelen eerder dan veel te repeteren, maken we plaats voor een ontspanning. Om intuïtief te kunnen reageren op wat daar is, openstaan voor de prikkels van het moment. Zonder alles wat er in de tekst zit te vergeten. Dat evenwicht als speler telkens op scherp stellen, is de blijvende oefening. Die doen we samen in groep, en met het publiek erbij. Die ontspanning betekent ook niet alleen gefocust zijn op uw eigen rol, godbetert. Die fase zijn we allang voorbij, in toneel in het algemeen. Een goede tekst overstijgt die dingen en draait niet rond één personage, je voelt niet wie het hoofd- en nevenpersonage is.’

‘Mij interesseert het gebied waar plaats is voor het virtueuze, het beheerste maar ook voor het menselijke, het onaffe en datgene wat zich niet laat controleren. Het gebied waar je de dingen nog maar half kent, maar

dat je toch in alle ontspanning samen met het publiek betreedt. Het is als toeschouwer fijn op te kijken naar wat je zou willen zijn, maar het is ook fijn te herkennen wat je zelf bent.’

TONEELRUIMTE

Dat zoeken naar ontspanning en die intense en sensitieve vorm van aanwezigheid zit ook in de manier waarop Comp. Marius met de fysieke ruimte omgaat. Dat maakt van hun terugkeer naar de klassieke theaterzaal een opvallende keuze.

‘Het is een kwestie van praktische overweging en mentaliteit. Wij willen meer spelen in Vlaanderen, en locatietheater is nu eenmaal duur en complex voor veel partijen. Wij willen ook blijven nadenken, blijven zoeken naar waarom we ons gevangen voelen in een theater en hoe we dat kunnen doorbreken.’

WIJ WILLEN BLIJVEN ZOEKEN NAAR WAAROM WE ONS GEVANGEN VOELEN IN EEN THEATER EN HOE WE DAT KUNNEN DOORBREKEN.

‘*De Schpountz* is licht en wendbaar, de perfecte voorstelling om deze vragen aan te pakken. Wat gebeurt er als we de buitenruimte verlaten, en alleen focussen op spel en tekst? De fysieke speelruimte heeft een grote invloed op speldynamiek. Wat blijft er overeind van onze energie in een klassieke context? Dat is een uitdaging. Wij zijn het soort speler die we zijn door 18 jaar lang buiten te spelen. Wij roepen, ik brul, wij doen alles zonder versterking dus je staat daar met een pak energie. Plots zijn die afstanden veel kleiner. En er is die stilte en het sérieux van de zaal. Er is altijd lawaai buiten, wij zijn daarmee vergroeid.’

‘Als het alleen maar theater is – doek met spot – dan krijg ik het benauwd. Dus dit is ons werk nu, in elke zaal opnieuw: kijken hoe we de ruimte zo groot en ruim mogelijk maken. Hoe we dat symmetrische speelveld een beetje uit evenwicht halen. Door het toneel te verbinden met wat ervoor en erachter ligt. Door er al staan als de mensen binnenkomen. Door ze achteraf op het podium iets te drinken aan te bieden. En door

leeg te maken: doeken weg, coulissen en deuren open, alles open. Een soort dagelijksheid binnenbrengen. Al is het een betonnen muur met een sticker erop 'verboden te roken!'.

‘Het is zoeken naar hoe we de realiteit voor ons en voor het publiek hetzelfde maken. Op locatie krijg je dat cadeau: als het regent, regent het voor iedereen. In theater moet je dat installeren. Het heeft veel te maken met het concrete. Hoe concreter, hoe beter, hoe universeler. Anders krijg je clichés en gemeenplaatsen. Als kijker wil ik zelf ook niet iets voorgekauwd krijgen. Ik heb mijn verbeelding, ik maak mijn verbindingen wel zelf. Ik kan nadenken en ik vind dat leuk.’

IK HEB MIJN VERBEELDING, IK MAAK MIJN VERBINDINGEN WEL ZELF. IK KAN NADENKEN EN IK VIND DAT LEUK.

Of Comp. Marius nu binnen- of buitenruimte betreft, altijd hangt er de echo van hun geliefde Witold Gombrowicz: ‘Ik verlang van de kunst niet alleen dat zij goed is als kunst, maar ook dat zij goed in het leven is ingepast. Ik hoor liever een Chopin uit een venster over de straat galmen dan een Chopin met alle franje eromheen op een concertpodium.’

TINEKE DE MEYER

DE SCHPOUNTZ

Comp. Marius

Een onnozele farce en een ode aan de toneelspeler van Marcel Pagnol in 57 scènes en 34 personages, waarin het onbegrip tussen een jonge artiest met een dikke nek en een hardwerkende kleine middenstander tussen de rocquefort en saucissen wordt beslecht. Van en met Waas Gramser, Kris Van Trier, Koen Van Impe, Frank Dierens en Maaike Neuville.

Vr 9 en za 10/03 in NTGent Minnemeers

met gratis inleiding 45' voor aanvang